

Veřejný ochránce práv
OMBUDSMAN

ZDVOP

Klokánek Kamenný Vrch, Chomutov

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Kamenný Vrch 5307, 43004 Chomutov
Zřizovatel:	Fond ohrožených dětí, Na poříčí 1038/6, Nové Město, 110 00 Praha 1
Ředitelka:	Ing. Karin Sobotková
Typ zařízení:	zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
Kapacita:	12
Datum návštěvy:	10 až 11. 8. 2016
Datum vydání zprávy:	19. ledna 2017
Návštěvu provedli:	Mgr. Katarína Haukvitzová, Mgr. Tereza Gajdušková, Mgr. Martin Ježek, Mgr. Viktor Vanžura

Obsah

Úvodní informace	3
A. Systematická návštěva a její cíl	3
B. Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení	4
C. Navržená opatření k nápravě	4
D. Pojetí zprávy ze zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	5
E. Právní úprava zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	5
F. Informace o zařízení	6
G. Průběh návštěvy	6
H. Seznam použitých zkratk	7
Umístění ve ZDVOP	8
1. Právní tituly	8
2. Dlouhodobé umístění dětí	10
3. Zastupování dítěte	13
Pobyt dítěte v zařízení	17
4. Příjem dítěte	17
5. Pobyt dítěte mimo zařízení	17
Pomoc dítěti a rodině	20
6. Multidisciplinární spolupráce	20
7. Spolupráce ZDVOP s OSPOD	21
8. Pomoc rodině	25
Prostředí	27
9. Ubytování	27
10. Toalety a sprchy	31
Personál	32
11. Rozvrh směn	32
12. Genderový poměr	32
Závěr	33
Přehled opatření k nápravě	34

Úvodní informace

A. Systematická návštěva a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, provádím systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí, nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. Důvodem omezení na svobodě je rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo závislost osoby na poskytované péči. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc představují zařízení ve smyslu § 1 odst. 4 písm. c) zákona o veřejném ochránci práv.

Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před všemi formami tzv. špatného zacházení. Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). V zařízeních sociálně-právní ochrany dětí může mít špatné zacházení například podobu nerespektování lidské důstojnosti, práva na soukromí, práva na rodinný život, posilování závislosti na poskytované péči, nerespektování sociální autonomie a práva na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv.¹ Pracovníky jsou právníci a experti z oblasti psychologie, speciální pedagogiky a sociální práce. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s vedoucím, zaměstnanci a dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace.²

Systematické návštěvy nenahrazují kontrolu podle jiných právních předpisů. Tvoří nadstavbový mechanismus ochrany práv osob závislých na péči (či jinak omezených na svobodě). Jsou zaměřeny na dodržování základních lidských práv a svobod, nejen na dodržování zákonných nároků dětí. Jejich charakter (monitoring) je preventivní, s cílem působit do budoucna, a pokud možno i vůči nenavštíveným zařízením.

Z každé systematické návštěvy pořizuji zprávu určenou navštívenému zařízení, jež slouží k dialogu se zařízením. Po provedení série souvisejících návštěv vydávám tzv. souhrnnou zprávu. Tu také zveřejňuji a doručuji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní navštívené zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně formuluji standard dobrého zacházení. Cílem také je, aby zpráva byla k dispozici nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění nebo prevenci špatného zacházení. Dosud zveřejněné souhrnné zprávy a další dokumenty související s ochranou osob omezených na svobodě jsou dostupné na <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.

1 v souladu s § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv

2 v souladu s § 21 ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv

B. Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení³

Po návštěvě zařízení vypracuji zprávu o svých zjištěních. Součástí zprávy mohou být návrhy opatření k nápravě. Zprávu zašlu zařízení a vyzvu je, aby se k mým zjištěním a navrženým opatřením vyjádřilo. K vyjádření stanovím lhůtu. Případně o vyjádření požádám i zřizovatele zařízení, nebo příslušné úřady.

Ve zprávě předkládám svá zjištění, hodnocení, komentáře a návrhy opatření k nápravě. Kde je to možné, navrhuji k opatření také termín realizace. Zařízení vyzývám a povzbuzuji k otevřenému a odůvodněnému vyjádření, které se může týkat jak učiněných zjištění, tak opatření nebo termínů pro jejich naplnění. Jsem připravena zabývat se předloženými argumenty.

Shledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je pak vysvětlení zjištěných pochybení, doložení navržených opatření k nápravě či hodnověrný příslib jejich realizace.

Neshledám-li vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů dostatečným, vyrozumím nadřízený úřad (případně vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁴

Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace zprávu z návštěvy zařízení, včetně obdrženého vyjádření, anonymizuji (vyjma jména osob pověřených vedením zařízení) a zveřejňuji na svých internetových stránkách v sekci <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/>.⁵

C. Navržená opatření k nápravě

Navržená opatření k nápravě jsou zpravidla různá svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Při jejich formulaci navrhuji také termín realizace, přičemž očekávám, že zařízení jej buď respektuje, anebo odůvodněně navrhne jiný termín.

Opatření dělím na bezodkladná, s delší lhůtou a průběžná, a pro snazší orientaci poskytuji v závěru zprávy jejich přehled.

- **Bezodkladná opatření** je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a přikládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že navržené opatření realizovalo, nebo (2) sdělí,

3 Vysvětluji postup, který plyne z § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

4 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

5 v souladu s § 23 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv

v jakém konkrétním termínu navržené opatření realizuje, nebo (3) navrhne jeho alternativu s konkrétním termínem naplnění.

- **Opatření s delší lhůtou** je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku. Na realizaci opatření trvám, ale uznávám, že si vyžádá delší čas. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření realizuje v navržené lhůtě, nebo (2) sdělí, v jakém jiném konkrétním termínu opatření realizuje, nebo (3) navrhne jeho alternativu s konkrétním termínem naplnění.
- **Opatření s průběžným plněním** formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna. Očekávám, že zařízení ve vyjádření ke zprávě (1) sdělí, že opatření bylo realizováno a jak, nebo (2) kdy a jak se tak stane, nebo (3) navrhne jeho alternativu.

D. Pojetí zprávy ze zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zpráva z provedené návštěvy má sloužit jako podklad pro další konstruktivní dialog s navštíveným zařízením. Primárním účelem však je, v souladu se zákonem, prevence špatného zacházení, čemuž odpovídá také zaměření a způsob vedení návštěvy. Těžištěm zprávy tedy musí být popis učiněných zjištění a související hodnocení v bodech, které jsou kritické z hlediska rizika špatného zacházení. Nepřísluší mi hodnotit zařízení jako celek, a zpráva tedy nepodává komplexní hodnocení zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc ani nepopisuje praxi zařízení, která odpovídá dobrým standardům zacházení. Proto se může činnost zařízení jevit celkově negativně, což zpravidla neodpovídá realitě. Prosím proto jak monitorované zařízení, tak ostatní čtenáře, aby zprávu četli s tímto vědomím a nepovažovali mé závěry za nedocnění náročné práce zařízení.

Zpráva rovněž nenahrazuje studijní text. Ve snaze o přesvědčivost hodnocení však místy odkazují na právní předpisy, případně odbornou literaturu a standardy, které považují za významné a vhodné k použití. Mým úkolem je především formulovat cíle, jichž má být dosaženo k prevenci špatného zacházení, a navrhnout opatření k nápravě. Konkrétní způsob jejich naplnění je odpovědností zařízení.

Věřím, že navštívené zařízení zprávu maximálně využije pro svůj růst a zajištění naplnění základních práv a svobod umístěných dětí a kvality poskytované sociálně-právní ochrany.

E. Právní úprava zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Základní lidská práva a svobody dětí umístěných v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsou garantovány v Listině základních práv a svobod a také v řadě mezinárodních úmluv, které jsou pro Českou republiku právně závazné a mají aplikační přednost před

zákonem. Jde například o Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod⁶ a Úmluvu o právech dítěte.⁷

Základní zákonný rámec upravující práva a povinnosti dětí a zařízení představují následující předpisy:

- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

F. Informace o zařízení

Zřizovatelem Klokánku Kamenný Vrch Chomutov je Fond ohrožených dětí. Jedná se o zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc ve smyslu § 39 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

V zařízení pracuje jedna sociální pracovnice na úvazek 1,0. Funkci druhé sociální pracovnice zastává vedoucí zařízení. Externí psycholog pracuje pro zařízení dle potřeby. Výchovnou péči zajišťuje 6 pracovníků v sociálních službách.

Deklarovaná kapacita zařízení je 12 lůžek. Během návštěvy bylo v zařízení umístěno 15 dětí, přičemž jedno pobývalo na dlouhodobém pobytu u rodičů, a některé děti čekaly na uvolnění místa v dětském domově.

V kazuistikách jednotlivých dětí používám s ohledem na ochranu osobních údajů počáteční písmena jména a příjmení dítěte. Zařízení mimo rámec této zprávy sdělím, o které konkrétní dítě se v jednotlivých kazuistikách jedná.

G. Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 10. až 11. 8. 2016 bez předchozího ohlášení. Vedoucí zařízení o ní byla informována při jejím zahájení.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) Mgr. Katarína Haukvitzová, Mgr. Tereza Gajdušková, Mgr. Martin Ježek a speciální pedagog Mgr. Viktor Vanžura.

⁶ sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, ve znění pozdějších protokolů

⁷ sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte, ve znění sdělení č. 41/2010 Sb. m. s.

H. Seznam použitých zkratek

- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů
– zákon o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník – občanský zákoník
- ZDVOP – zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí
- IPOD – individuální plán ochrany dítěte
- IPD – Individuální plán dítěte umístěného ve ZDVOP vytvořený zařízením
- Tety - pracovnice v přímé péči

Umístění ve ZDVOP

1. Právní tituly

1.1 Pobyt dítěte bez právního titulu

Sourozenci V. B. a R. B. byli do zařízení umístěni dne 25. 7. 2016 na základě žádosti OSPOD ze dne 25. 7. 2016. K žádosti OSPOD nebyl připojen souhlas zákonného zástupce nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte s pobytem dítěte v zařízení. Záznamy o přijetí dětí předaných bez soudního rozhodnutí jinou osobou než zákonným zástupcem ze dne 25. 7. 2016 byly podepsány sociální pracovníci OSPOD Chomutov a zástupcem zařízení. Na potvrzení orgánu sociálně-právní ochrany dětí o umístění dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc ze dne 1. 8. 2016 bylo rukou dopsáno: „*Souhlasím s umístěním dětí v Klokánku, T. B., otec*“ a podpis otce. Souhlas s úkony⁸ ze dne 28. 7. 2016, který podepsal otec, neobsahoval souhlas s pobytem dětí v zařízení.

Dle ustanovení § 42 odst. 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, pokud je dítě umístěno v zařízení na základě žádosti OSPOD, musí OSPOD zajistit souhlas zákonného zástupce nebo osoby odpovědné za výchovu dítěte s pobytem dítěte v zařízení ve lhůtě 24 hodin od umístění, v opačném případě je OSPOD povinen podat návrh soudu na vydání předběžného opatření, kterým bude rozhodnuto o umístění dítěte do zařízení.⁹

Souhlas s úkony ze dne 28. 7. 2016 nemůže být posuzován jako souhlas dle ustanovení § 42 odst. 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Účelem souhlasu s umístěním dítěte do zařízení je legitimovat pobyt dítěte v zařízení a zajistit, aby byl rodič případně jiná osoba dostatečně informována o důvodech, které vedou k umístění dítěte, o dalším postupu a samotném pobytu dítěte v zařízení. Souhlas s úkony ze dne 28. 7. 2016, kterým otec udělil zařízení konkrétní oprávnění, nemá tento charakter, navíc byl učiněn vůči zařízení, nikoliv vůči OSPOD.

Souhlas otce byl OSPOD zajištěn až dne 1. 8. 2016. Děti tak byly minimálně do tohoto data v zařízení bez právního titulu. Jestliže OSPOD nezajistil do 24 hodin souhlas rodiče s umístěním dítěte a zařízení do 48 hodin od umístění dítěte nemělo předběžné opatření, jímž soud umístil dítě do zařízení, mělo zařízení vyrozumět OSPOD o tom, že umístění dítěte není nadále možné. Pobyt dítěte v zařízení byl nezákonný. Dítě může být umístěno do zařízení pouze za splnění zákonem stanovených podmínek¹⁰ a vymezenými způsoby. Jakákoliv jiná praxe, která tomuto odporuje, je protizákonná, Domnívám se proto, že zařízení za této situace mělo uzavřít dne 28. 7. 2016, kdy byl otcem podepsán souhlas

8 Souhlas s úkony je listina zařízení, ve které zákonný zástupce dítěte (rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte) uděluje zařízení oprávnění jednat za zákonného zástupce ve vymezených oblastech. Souhlas s úkony má v podstatě charakter poměrně rozsáhlé plné moci. K podrobnostem viz blíže kapitolu 3.1 této zprávy.

9 ustanovení § 452 a násl. zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních ve znění pozdějších předpisů

10 ustanovení § 42 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí

s úkony, rovněž i písemnou dohodu s otcem o umístění dítěte dle ustanovení § 42 odst. 8 zákona o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „dohoda“).

Opatření:

- 1) důkladně ověřovat právní titul pro umístění každého dítěte; v případě umístění na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností ověřovat udělení souhlasu zákonného zástupce s pobytem dítěte či nařízení předběžného opatření v zákonných lhůtách; v případě absence souhlasu či nařízení řešit situaci s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany (průběžně).**

1.2 Zákonné náležitosti dohody

Povinné náležitosti dohody upravuje zákon.¹¹ Jedná se o soukromoprávní smluvní vztah, konečná podoba dohody je výsledkem vzájemného konsensu smluvních stran, přesto zákonné náležitosti dohoda musí obsahovat pod sankcí její absolutní neplatnosti.

„Je-li kontrakt stížen vadou v takové podstatné náležitosti, lze mít dohodu za absolutně neplatnou pro rozpor se zákonem a současně pro narušení veřejného pořádku. Rozpor se zákonem je při takové vadě zjevný, narušení veřejného pořádku lze pak spatřovat v tom, že by nastolený stav odporoval přísné regulaci uvedeného druhu krizové azylové pobytové služby, když je úmyslem zákonodárce, aby v něm klienti pobývali výlučně za předpokladu splnění zákonných předpokladů umístění, a současně je třeba vycházet i z ochrany práv dítěte, když ústavní péči poskytovanou zařízením dítěti nelze zásadně považovat za prostor osobní svobody dítěte, neboť je zde i na základě vnitřního řádu vnucován chovancům určitý režim, a to proti jejich vůli, a i proto je nutné úzkostlivě dbát na legalitu pobytu.“¹²

Mezi podstatné náležitosti dohody, mimo jiné, patří stanovení způsobu a výše úhrady příspěvku za pobyt dítěte v zařízení¹³ a dále podmínky a způsob osobního, telefonického a písemného styku dítěte s dalšími osobami a vymezení okruhu těchto osob.

V dohodě o umístění dítěte R. H. ze dne 8. 6. 2016 nebyla uvedena výše příspěvku za pobyt dítěte a chybělo upravení kontaktu dítěte se třetími osobami.

V dohodě o umístění dítěte K. K. ze dne 19. 5. 2016 nebyla uvedena výše příspěvku za pobyt dítěte, chybělo upravení kontaktu dítěte se třetími osobami a nebyla uvedena hodina přijetí dítěte do zařízení. Ze spisové dokumentace dítěte dále vyplynulo, že dítě přivezl vedoucí OSPOD v Bílině dne 19. 5. 2016 (viz sociální záznamy dítěte). Pokud by dítě umístil do zařízení OSPOD, měl zajistit do 24 hodin od umístění souhlas zákonného zástupce.

11 ustanovení § 42 odst. 8 zákona o sociálně-právní ochraně dětí

12 Macela, M., Hovorka, D., Křístek, A., Trubačová, K., Zárasová, Z. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 502 s.

13 Ustanovení § 42c odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí stanoví maximální výši příspěvku za kalendářní měsíc. Pokud stanovená výše příspěvku bude nižší než výše stanovená zákonem, určí výši příspěvku ředitel rozhodnutím.

V dohodě o umístění sourozenců J.B. a M. B. chybělo upravení kontaktu dítěte se třetími osobami.

V kontextu výše uvedeného by dohody mohly být posouzeny jako absolutně neplatné a děti by byly umístěny v zařízení bez právního titulu. Zařízení má dbát na dodržení podstatných náležitostí dohody stanovených zákonem.

Opatření:

- 2) zajistit, aby znění dohody v každém individuálním případě obsahovalo podstatné náležitosti stanovené ustanovením § 42 odst. 8 zákona o sociálně-právní ochraně dětí (bezodkladně),**
- 3) spolu s vyjádřením ke zprávě sdělit, kdo umístil dítě K. K. do zařízení (zda OSPOD, nebo zákonný zástupce).**

1.3 Znění dohody v rozporu s účelem zákona o sociálně-právní ochraně dětí

V dohodě je uvedeno, že zákonný zástupce bere na vědomí, že „v případě výchovné nezvladatelnosti nebo z jiných závažných důvodů je zařízení oprávněno dohodu o svěření dítěte okamžitě zrušit“. Takové ustanovení je v naprostém rozporu s účelem zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.¹⁴ Zařízení musí každému již umístěnému dítěti na základě žádosti zákonného zástupce poskytnout výchovnou péči, a je-li to třeba, musí zajistit jinou odbornou péči, např. i etopedickou, a dítě „zvládnout“. Zařízení nemůže smluvní vztah o umístění dítěte okamžitě zrušit, pokud by se dítě po ukončení pobytu ocitlo bez jakékoliv péče, jeho život nebo příznivý vývoj by byly vážně ohroženy, anebo by se ocitlo bez péče přiměřené jeho věku, pokud jde o dítě tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané, anebo by se ocitlo v prostředí nebo situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Pokud existují důvody, pro které by zařízení chtělo umístění ukončit, musí je v dohodě konkretizovat. Zařízení by mělo dále doporučit rodičům navazující péči s ohledem na potřeby dítěte.

Opatření:

- 4) změnit dohodu a vypustit z ní výše uvedené ustanovení (průběžně),**
- 5) specifikovat v dohodě „jiné závažné důvody“ (průběžně).**

2. Dlouhodobé umístění dětí

2.1 Délka pobytu

Dítě T. M. bylo v zařízení od 6. 9. 2012. Jednalo se o jeho již druhý pobyt v zařízení. Titulem pro umístění byla původně žádost OSPOD, následně bylo dítě svěřeno do péče zařízení rozhodnutím soudu.¹⁵ Dítě bylo v době návštěvy v zařízení téměř 4 roky.

¹⁴ ustanovení § 42 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí

¹⁵ Dítě T. M. bylo původně umístěno do zařízení matkou na základě dohody se zařízením dne 21. 11. 2011, která byla ukončena v prosinci 2011. Důvodem umístění dítěte byla

Opatření:

- 6) vyhodnocovat (ve spolupráci s OSPOD), zda trvají důvody pro umístění dítěte ve ZDVOP; v případě že důvody pominuly, podat podnět k příslušnému soudu na zrušení umístění dítěte ve ZDVOP dle ustanovení § 42a odst. 3 písm. b) bod 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí (průběžně),**
- 7) spolu s vyjádřením ke zprávě sdělit, jak se vyvinul případ dítěte P. B., zda se dítě podařilo navrátit do rodinného prostředí, a jaké kroky zařízení učinilo ve vztahu k informacím ohledně matky dítěte a jejího druha obsaženým v rozsudku Okresního soudu v Ústí nad Labem č. j. 16 P 20/2011-133.**

2.1.1 Charakter poskytované péče zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Ze spisové dokumentace dětí a rozhovorů se zaměstnanci zařízení zaměstnanci Kanceláře zjistili, že zařízení mělo zájem na navrácení dětí do rodiny nebo zajistit pro ně náhradní rodinnou péči. Pokud však ani jedno z toho nebylo možné, snažilo se s odvoláváním na zájem dítěte ponechat je v zařízení.

Ve zprávě zařízení pro OSPOD ze dne 21. 4. 2016 pro potřeby řízení o ústavní výchově dítěte T. M. zařízení uvedlo „*si dovoluji navrhnout možnost ponechat chlapce dále v našem zařízení. Jsme malé zařízení s péčí podobnou rodinné. T. M. je velmi dobře sžitý s naším režimem, zná tety a má k nim hezký vztah. Vzhledem k specifickým potřebám dítěte se domnívám, že máme velmi dobré možnosti saturovat jeho potřeby a zajistit maximální možnosti pro rozvoj jeho schopností*“.

Ve zprávě zařízení adresované soudu pro potřeby řízení o ústavní výchově dítěte D. Ž. ze dne 12. 4. 2016 zařízení uvedlo „*chlapeček se v našem zařízení dobře aklimatizoval, bydlí na společném bytě se sestrami. Dá se předpokládat, že by dětský neurolog mohl nařídít cvičení dítěte Vojtovou metodou, s kterou máme bohaté zkušenosti. V případě nařízení ústavní výchovy považujeme za vhodné ponechat dítě v péči našeho zařízení, kde mohou děti být společně*“.

Ve zprávě zařízení adresované soudu pro potřeby řízení o ústavní výchově dítěte P. B. ze dne 2. 12. 2015 zařízení uvedlo „*vzhledem k úspěšné adaptaci na nové prostředí, malému zájmu rodiny i začlenění do školního kolektivu navrhuje svěřit dítě do péče ZDVOP Klokánek v Chomutově*“.

Pokud zařízení navrhovalo svěření dětí do péče zařízení, nebo jejich ponechání v zařízení, je zřejmé, že samo zařízení nepředpokládalo návrat dětí do rodiny. Návrat mohl být vyloučen nezájmem rodiny dětí, ale i nezajištěním dostatečné péče, nebo dalšími okolnostmi.

Bez ohledu na kvalitu péče poskytovanou zařízením nepovažuji tento přístup za vhodný. Jsem si vědoma, že o případném pokračování pobytu výše zmíněných dětí rozhodoval soud. Přesto musím připomenout, že ačkoliv dle dřívější právní úpravy nebyly dlouhodobé pobyty v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc výjimkou, v roce 2012 zákonodárce jasně deklaroval, že účelem tohoto typu zařízení je poskytnutí krizové nikoliv

dlouhodobé pomoci dítěti,¹⁸ a v návaznosti na to stanovil maximální délku pobytu dětí v tomto typu zařízení.¹⁹

Tomuto tématu se budu podrobněji věnovat v souhrnné zprávě z návštěv, avšak již nyní považuji za svou povinnost apelovat na zařízení, aby respektovalo krátkodobý charakter péče v něm poskytované.

Opatření:

- 8) respektovat krátkodobý charakter péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (průběžně).**

3. Zastupování dítěte

3.1 Souhlas s úkony

Ve spisech dětí J. B., M. B., V. B. a R. H. byly založeny souhlasy zákonných zástupců s následujícími úkony (dále jen „souhlasy s úkony“):

- převedení zdravotnické dokumentace a registrace dítěte k pediatrovi Klokánku,
- účast dítěte na pobytech pořádaných Fondem ohrožených dětí,
- účast dítěte na rekreačním táboře či jiném pobytu, organizovaném 3. osobami,
- použití fotografie a příběhu dítěte pro účely prezentace Klokánku,
- úprava vlasů dítěte,
- hospitalizace dítěte ve zdravotnickém zařízení,
- s udělováním souhlasu pro případ nutnosti ke všem úkonům sloužícím ke stanovení diagnózy a léčbě (včetně operace) dítěte v případě ohrožení života,
- s udělováním souhlasu pro psychologické, psychiatrické a další vyšetření dle návrhu lékaře či psychologa.

U každého jednotlivého úkonu byla v souhlasech uvedena možnost, zda zákonný zástupce s úkonem souhlasí, nebo nesouhlasí. Udělené souhlasy zákonný zástupce stvrdil svým podpisem. Souhlasy s úkony zákonní zástupci podepsali v den přijetí dítěte do zařízení, nebo v několikadenním odstupu po něm. Souhlasy s úkony u sourozenců J. B. a M. B. byly podepsány, ale zákonný zástupce se u jednotlivých úkonu nevyjádřil, zda s nimi souhlasil, či nikoliv, a byly tak bez právního významu.

Souhlasy s úkony měly charakter udělené plné moci ve prospěch zařízení, aby mohlo jednat ve vybraných záležitostech dítěte za zákonného zástupce.

Vedoucí zařízení je oprávněna ze zákona zastoupit dítě v běžných záležitostech.²⁰ Co se považuje za běžnou záležitost, zákon o sociálně-právní ochraně dětí ani občanský zákoník

18 důvodová zpráva k zákonu č. 401/2012 Sb.

19 §13a odst. 1 a § 42 odst. 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, § 971 odst. 2 občanského zákoníku

20 stanovení § 42a odst. 3 písm. a) bod 5 zákona o sociálně právní ochraně dětí

nedefinují. Občanský zákoník demonstrativně vymezuje záležitosti významné,²¹ mezi které řadí nikoliv běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte.

Zařízení je povinno poskytnout ohroženému dítěti pomoc a ochranu s cílem stabilizovat jeho situaci a navrátit je do rodinného prostředí.²² Za tímto účelem je, mimo jiné, potřeba, aby zákonný zástupce dítěte, resp. rodič byl v co nejširší míře zapojen do rozhodování o dítěti, aby bylo pouto mezi ním a dítětem zachováno a prohlubováno. Zákonný zástupce rovněž musí být řádně informován, k čemu konkrétně uděluje souhlas. Nestačí pouze zobecnění možných situací do budoucna.

Komentář k zákonu o sociálně-právní ochraně dětí k oprávnění ředitele za zastupování dítěte v běžných záležitostech uvádí: „V zásadě tedy platí, že i běžné záležitosti týkající se dítěte by měl rozhodovat jeho zákonný zástupce. Jelikož je však v některých případech obtížné souhlas zákonného zástupce či jeho rozhodnutí sehnat, může v takovém případě, jedná-li se o běžnou záležitost, dítě namísto zákonného zástupce zastoupit ředitel zařízení. Pokud by se jednalo o záležitost nikoliv běžnou (slovy občanského zákoníku záležitost významnou), je třeba vždy zastoupení zákonného zástupce, případně je možné určit dítěti opatrovníka, pokud by nebylo možno zákonného zástupce sehnat a hrozilo by nebezpečí z prodlení (např. by se blížil termín podání přihlášek na střední školu). Ředitel zařízení by v takovém případě měl v součinnosti s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany iniciovat ustanovení opatrovníka dítěti (tzv. opatrovník ad hoc, tedy pro určitý úkon), který by za dítě jednal v záležitostech nikoli běžného charakteru.“²³

V kontextu výše uvedeného mám za to, že všechny úkony v souhlasech s úkony, vymezené s výjimkou úpravy vlasů, jsou úkony významnými a náleží zákonnému zástupci, nikoliv zařízení, aby o nich rozhodoval. Pokud to není možné, dítěti může být soudem určen opatrovník. Co se týče zdraví dítěte, zákon o zdravotních službách²⁴ stanoví, kdy je možné poskytnout dítěti lékařskou péči bez souhlasu zákonného zástupce.

Současně v souvislosti s udělením zobecněných souhlasů s úkony poukazují i na jedno ze základních práv dítěte dle Úmluvy o právech dítěte (dále jen Úmluva). Dle čl. 12 Úmluvy dítě, jež je schopno formulovat své vlastní názory, má právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se ho dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. Zařízení by tak mělo vždy zjišťovat s přihlédnutím k rozumovým schopnostem názor dítěte a zajišťovat jeho souhlas s konkrétním úkonem.

21 ustanovení § 877 odst. 2 občanského zákoníku

22 ustanovení § 42 odst. 1 zákona o sociálně právní ochraně dětí ve spojení se standardem č 1, kritérium 1b, přílohy č. 3 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí

23 Macela, M., Hovorka, D., Křístek, A., Trubačová, K., Zárasová, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 518 s.

24 ustanovení § 38 zákona č. 372/2011 sb., zákona o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování ve znění pozdějších předpisů

3.1.1 Souhlas s převedením dítěte k pediatrovi Klokánku

Nutnost převedení dítěte k pediatrovi Klokánku má být posuzována vždy individuálně. Zahrnutí do obecního souhlasu s úkony poukazuje na plošnou praxi zařízení bez ohledu na nutnost tohoto opatření, která je v přímém rozporu s povinností zařízení podporovat dítě umístěné v zařízení ve vztahu s jeho přirozeným sociálním prostředím.²⁵

U dítěte K. K. byl dle spisové dokumentace zákonným zástupcem podepsán samostatný souhlas s převedením dítěte k pediatrovi Klokánku dne 18. 5. 2016. Dítě bylo v zařízení na základě dohody se zákonným zástupcem ze dne 19. 5. 2016. Dítě bydlelo v obci vzdálené v dojezdové vzdálenosti 30 minut (jak vlakem, tak osobním automobilem, který má zařízení k dispozici). Matka i otec projevovali o dítě zájem. Převedení nebo zaregistrování dítěte mimo obec, ve které bydlelo, a která byla v dostupné vzdálenosti pro zařízení, bylo nadbytečným zásahem do spojení dítěte s jeho přirozeným sociálním prostředím a kontaktu s matkou, se kterou dítě bydlelo.

3.1.2 Souhlas s úpravou vlasů dítěte

Co se týče udělení souhlasu k úpravě vlasů dítěte během pobytu v zařízení, se domnívám, že nesmí být v této záležitosti opomíjen názor dítěte. Dítě má své preference, a to jaký účes si zvolí je součástí projevu jeho osobnosti, a tímto zásahem může dojít k potlačování jeho individuality.

Opatření:

- 9) **upustit od praxe udělování obecných souhlasů s úkony ze strany zákonného zástupce ve prospěch zařízení (bezodkladně),**
- 10) **upustit od praxe zastupování zákonného zástupce ve významných úkonech, pokud se nepodaří zajistit ad hoc souhlas zákonného zástupce (bezodkladně),**
- 11) **s přihlédnutím k rozumovým schopnostem zjišťovat názor dítěte a zajišťovat jeho souhlas s konkrétním úkonem (bezodkladně),**
- 12) **převádět dítě do péče pediatra Klokánku vždy s přihlédnutím k individuálním okolnostem (průběžně),**
- 13) **úpravu vlasů dítěte ponechávat vždy na rozhodnutí dítěte (průběžně),**
- 14) **spolu s vyjádřením ke zprávě uvést důvody, pro které bylo dítě K. K. registrováno u pediatra Klokánku a z jakých důvodů byl souhlas matkou udělen den před podepsáním dohody o umístění dítěte do zařízení.**

3.2 Zastupování dítěte při odkladu školní docházky a při přijetí do základní/mateřské školy

Vedoucí zařízení je dle ustanovení §42a odst. 3) bod 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí oprávněna zastoupit dítě v běžných záležitostech. Dle ustanovení § 877 odst. 2

²⁵ standard č 5, kritérium 5a, přílohy č. 3 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí

občanský zákoník, se za významnou záležitost považuje, mimo jiné, i volba vzdělávání. Zákon nerozlišuje, zda se jedná o předškolní, základní nebo jiné vzdělávání.

Vedoucí zařízení uvedla, že spolupracuje se „svými“ spádovými školami, které v případě potřeby dítě ze zařízení přijmou. Tyto školy (mateřská/základní škola) zákonného zástupce k přihlášení nebo přestupu dítěte nepožadovaly, proto většinou ani vedoucí zařízení zajištění souhlasů neřešila.

Jako zákonný zástupce dítěte V. K. dle dokumentace v řízení o přijetí k předškolnímu vzdělání do Mateřské školy A, xxxxxxxxxxxxxxxx, a dále v řízení o odkladu školní docházky vystupovala vedoucí zařízení. Spisová dokumentace neobsahovala souhlas zákonného rodiče s umístěním dítěte do mateřské školy.

V sociálním záznamu ze dne 22. 4. 2016 založeném v dokumentaci dítěte E. S. byl záznam o tom, že se dítě bylo podívat ve škole, kde mělo nastoupit do přípravné třídy. Zprávu o průběhu předškolní přípravy ve školním roce 2015/2016 ze dne 30. 6. 2016 vypracovala Základní škola B, xxxxxxxxxxxx (dále jen „ZŠ B.“). Spisová dokumentace dítěte neobsahuje souhlas zákonného zástupce s nástupem dítěte do ZŠ B.

U dítěte K. K. byl dle spisové dokumentace zákonným zástupcem dne 18. 5. 2016 podepsán souhlas s přestoupením dítěte do ZŠ B. Dítě bylo v zařízení na základě dohody se zákonným zástupcem ze dne 19. 5. 2016. K základnímu vzdělání na ZŠ B., xxxxxx, bylo přijato ode dne 23. 5. 2016, tj. měsíc před skončením školního roku 2015/2016. Dítě bydlelo v obci vzdálené v dojezdové vzdálenosti 30 minut (jak vlakem, tak osobním automobilem, který má zařízení k dispozici). Změna základní školy měsíc před skončením školního roku byla nepřiměřená, obzvláště pokud dítě původně navštěvovalo základní školu, která byla v dostupné vzdálenosti od zařízení.

Volba vzdělávání, včetně výběru mateřské školy, nepatří mezi běžné záležitosti a měl by být vždy obstarán souhlas rodiče. Zařízení má poskytnout v této záležitosti rodičům dítěte podporu a pomoc, avšak konečné rozhodnutí ponechat na nich.

Opatření:

- 15) ponechat volbu vzdělávání, včetně výběru mateřské školy a základní školy, nezákonných zástupců dětí (průběžně),**
- 16) ukončit praxi zastupování dítěte v řízení o odkladu školní docházky a řízení o přijetí do mateřské/základní školy (bezodkladně),**
- 17) spolu s vyjádřením ke zprávě uvést, kterou základní školu navštěvovalo dítě K. K. a z jakých důvodů došlo ze strany zařízení k jeho přehlášení na Základní školu B. xxxxxxxx.**

Pobyt dítěte v zařízení

4. Příjem dítěte

Zaměstnanci Kanceláře se dne 7. 9. 2016 ve večerních hodinách účastnili příjmu dítěte P. K., přičemž se jednalo o opakovaný pobyt dítěte v zařízení. Dítě přivezla do zařízení sociální pracovnice OSDPOD Chomutov, protože matka nebyla dočasně schopna zajistit péči o dítě. Příjem dítěte proběhl v kanceláři sociální pracovnice zařízení, kde se sociální pracovnice s dítětem přivítala. Komunikace s dítětem byla přátelská, dítě si sociální pracovnici pamatovalo z předchozích pobytů. Po krátkém úvodu dítě teta odvedla na bytovou jednotku, kde již znalo ostatní děti, na setkání s nimi se dítě těšilo.

Sociální pracovnice během úvodního setkání sdělila dítěti, že si je máma na druhý den ráno vyzvedne. Zaměstnanci kanceláře odcházeli ze zařízení v poledne druhý den, dítě bylo v zařízení stále přítomno.

Příjem dítěte proběhl ze strany zařízení rychle bez zbytečného zatěžování dítěte, neměli mu ale podávat neověřené informace týkající se jeho návratu domů (i když plynoucí z předchozích zkušeností) sloužící pouze k utěšení dítěte nebo navázání komunikace s dítětem. Chování sociální pracovnice bylo, i když je pravděpodobně myslela v dobrém, neprofesionální a mohlo vést k vytvoření nedůvěry dítěte k zařízení a jeho zaměstnancům.

Opatření:

- 18) nesdělovat při příjmu dítěti neověřené informace o jeho odchodu ze zařízení (průběžně).**

5. Pobyt dítěte mimo zařízení

5.1 Podmiňování pobytu mimo zařízení souhlasem OSPOD

Při povolování pobytu dítěte mimo zařízení se dle ustanovení § 42 odst. 7 písm. b) zákona o sociálně-právní ochraně dětí ve spojení s ustanovení § 30 cit. zákona vyžaduje předchozí písemný souhlas OSPOD se žádostí o povolení pobytu pouze u dětí umístěných v ZDVOP na základě rozhodnutí soudu. U ostatních titulů pro umístění dítěte v ZDVOP nelze podmiňovat povolení pobytu dítěte mimo ZDVOP předchozím písemným souhlasem OSPOD.

Z rozhovoru s vedoucí zařízení a studia spisové dokumentace dětí (děti E. S., K. K.) zaměstnanci Kanceláře zjistili, že zařízení požadovalo souhlas OSPOD při povolování pobytu dítěte mimo zařízení i v případech, kdy dítě nebylo umístěno v ZDVOP na základě rozhodnutí soudu. Tento postup byl odůvodněn snahou zařízení, aby dítě bylo předáno do bezpečného prostředí. Za správnou praxi zařízení považují, že ZDVOP ve spolupráci s OSPOD prověřil prostředí, kam bude dítě předáno. Zařízení tak dostalo cenné informace, se kterými mohlo následně pracovat. Samotné povolení pobytu dítěte mimo zařízení, pokud je dítě umístěno v zařízení na základě žádosti OSPOD se souhlasem zákonného zástupce anebo na základě dohody s rodičem, však nemůže zařízení podmiňovat

souhlasem OSPOD, protože postupuje v rozporu se zákonem. Pokud jsou důvody na straně rodiče, aby byl pobyt mimo zařízení podmíněn souhlasem OSPOD, pak je potřeba zajistit jiný právní titul pro umístění dítěte v zařízení.

Opatření:

- 19) u dítěte, které je v zařízení umístěno na základě žádosti OSPOD se souhlasem zákonného zástupce nebo dohody se zákonným zástupcem, nepodmiňovat povolení pobytu dítěte mimo zařízení souhlasem OSPOD (průběžně).**

5.2 Vydávání správního rozhodnutí v případě zamítnutí žádosti o povolení pobytu mimo zařízení

Dítě T. M. bylo v zařízení na základě soudního rozhodnutí. Žádosti o pobyt dítěte mimo zařízení tak podléhaly souhlasu OSPOD.

OSPOD nesouhlasil s pobytem dítěte u matky ve dnech 22. 7. 2016 až 24. 7. 2016 a 29. 7. 2016 až 31. 7. 2016. Víkendový pobyt dítěte u matky se tak neuskutečnil. Ve spisu chyběly rozhodnutí vedoucí zařízení o zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení. Vedoucí zařízení rovněž potvrdila, že správní rozhodnutí v těchto případech nevydává, s rodiči si vše osobně nebo telefonicky vysvětlí. V případě zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení je však nutné postupovat v souladu se zákonem a vydat o tom správní rozhodnutí.

Dle ustanovení § 42a odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí ředitel zařízení rozhoduje o právech a povinnostech v oblasti státní správy sociálně-právní ochrany, pokud jde o zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení. Nadřízeným správním orgánem ředitele zařízení je krajský úřad, ke kterému je možné podat odvolání proti rozhodnutí ředitele. O odvolání žadatele tak rozhoduje ve věci nestranný orgán. Tento postup je zcela namístě, aby nedocházelo ke svévolnému rozhodování ředitele zařízení o pobytu dítěte mimo zařízení, a byla chráněna jak práva dítěte, tak práva rodičů, případně jiných oprávněných osob.

Rozhodnutí vedoucího zařízení o zamítnutí žádosti o povolení pobytu dítěte mimo zařízení je rozhodnutím dle zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění dle pozdějších předpisů. Jako takové musí splňovat formální požadavky kladené na něho zákonem, jejichž součástí je řádné odůvodnění a poučení žadatele o možnosti podat proti rozhodnutí odvolání.

Opatření:

- 20) vydávat v případě zamítnutí pobytu dítěte mimo zařízení správní rozhodnutí, a umožnit tak žadateli se proti zamítavému rozhodnutí odvolat (průběžně).**

5.3 Zákaz vycházky

Ve spisové dokumentaci dítěte E. S. (sociální záznam ze dne 23. 7. 2016) bylo uvedeno: „V 9 hod si pro ni přišla matka na vycházku, ale E. nebyla vydána, neboť matka neměla návštěvu oficiálně domluvenou. Matka byla poučena, E. chvíli plakala, bylo jí to líto. Odpoledne vycházka s návštěvou xxxx, večer jí teta četla pohádky.“

Ve zprávě pro OSPOD ze dne 8. 8. 2016 vedoucí zařízení uvedla, že matka se zařízením vzorně spolupracovala, dceru pravidelně navštěvovala a dítě E. S. mělo k matce hezký vztah.

Ze záznamu je zřejmé, že dítě bylo v době příchodu matky v zařízení, nemělo žádný program, vycházka s matkou mu nebyla ale umožněna, protože si matka vycházku předem se zařízením nesjedнала. Důležité rovněž je, že byla sobota. Dítě reagovalo na situaci pláčem. Návštěva xxx a čtení pohádek od tety nebyl dlouhodobě naplánovaný program, kterého by se dítě muselo účastnit.

Chápu, že zařízení má vnitřní pravidla a domluva návštěv a vycházek dětí je nutná zejména kvůli tomu, aby dítě bylo v zařízení v době příchodu příbuzného (nebo 3. osoby blízké). Pokud se ale dítě v zařízení nacházelo a chtělo jít s matkou na vycházku, považuji daný postup zařízení za nepřipustný a zasahující do práv dítěte.

Pravidla zařízení mají být nastavena tak, aby kontakt dítěte s rodinou co nejvíce podporovala, nikoliv aby dítě bylo trestáno za jejich nedodržování rodičem ve formě omezení vzájemného kontaktu.

Opatření:

- 21) umožnit kontakt (vycházku/návštěvu) dítěte s rodičem (nebo jinou osobou blízkou), i pokud rodič není předem se zařízením domluven, dítě se v zařízení nachází a chce s rodičem trávit svůj čas (průběžně).**

Pomoc dítěti a rodině

6. Multidisciplinární spolupráce

6.1 Psychologická péče

Dle ustanovení § 42a odst. odst. 1) zákona o sociálně-právní ochraně dětí poskytuje ZDVOP odbornou péči, mimo jiné, i prostřednictvím psychologa.

Psycholog, který spolupracuje se zařízením, docházel do zařízení dle potřeby zařízení. Vedoucí zařízení uvedla, že psychologická péče byla v zařízení poskytována, pokud bylo zřejmé, že ji dítě potřebovalo. Vedoucí zařízení dále k tomu uvedla, že k psychologovi se předávaly do péče děti, které měly intenzivní problém, případně jež potřebovaly medikaci. Uvedené potvrdila i spisová dokumentace dětí (spisová dokumentace dítěte T. M. nebo dítěte T. H.).

Dostupnost psychologické péče byla v zařízení dobrá. Jednalo se ale o akutní psychologickou péči u vybraných dětí. Současně chyběl přesah psychologické péče do péče výchovné, kdy nebylo zřejmé, zda a jakým způsobem psycholog spolupracuje s tetami. Ze sociálních záznamů dětí spolupráce nevyplývala. Z rozhovorů s tetami vyplynulo, že se s výchovnými problémy dětí obracely se žádostí o radu spíše na vedoucí zařízení. To potvrdila například i spisová dokumentace dítěte T. H., kde vedoucí zařízení aktivně řešila vztah otce k dítěti.

Ze spisové dokumentace dítěte P. B. zaměstnanci Kanceláře zjistili, že se jedná o dítě s podezřením na syndrom CAN. Dítě bylo do zařízení přijato na základě žádosti OSPOD, protože se dítě odmítlo vrátit domů ze školy, kde mu vyhrožovali zabitím a bili ho. Tato informace byla uvedena v žádosti OSPOD ze dne 6. 11. 2015, a následně rozvedena v usnesení o vydání předběžného opatření soudu ze dne 7.11.201, kterým bylo dítě umístěno do zařízení. OSPOD požádal zařízení o zajištění psychologického posouzení vztahu dítěte k osobě, která o něj pečovala a k jeho otci, zda z nich mělo obavu, kterou projevovalo ve škole. Psychologické vyšetření bylo zajištěno dne 27. 11. 2016, ale směřovalo k naplnění zadání od OSPOD, nikoliv aby pomohlo dítěti zpracovat jeho situaci a komplikovaný vztah k osobě pečující a otci. Psychologická péče, která by byla systematickou prací s dítětem, případně i s osobou, která o dítě pečovala a otcem, poskytnuta nebyla. Současně negativně hodnotím, že první psychologická intervence proběhla až téměř tři týdny od přijetí dítěte do zařízení.

Ze spisové dokumentace dítěte K. K. zaměstnanci Kanceláře zjistili, že dítě projevovalo značný smutek v důsledku odloučení od matky. Umístění do zařízení dítě emočně nemělo zpracováno, bylo často plačtivé, doufalo v návrat domů k matce. Mělo problematické chování (lhaní, drobné krádeže, potyčky s ostatními kluky), kterým se pravděpodobně snažilo poutat na sebe pozornost, např. při telefonátu s matkou obvinilo lživě tetu, že mu vyhrožovala fackou. Současně bylo dítě v zařízení konfrontováno s problematickým vztahem rodičů. Dítěti nebyla poskytnuta psychologická péče, ač bylo zřejmé, že dítě

odloučení od matky zvládá velice těžce. Ve vztahu k tetám projevoval často vztek. Tetám nebyla dle spisové dokumentace poskytnuta odborná pomoc, jak s dítětem pracovat.

Zařízení je určeno pro děti, jež potřebují okamžitou pomoc a tato pomoc má být směřována nejenom ke zvládnutí akutních problémů, ale i ke zvládnutí trápení, smutku, stresu a traumat, se kterými děti do zařízení přišly. Na to je ale třeba týmová spolupráce a odborný přístup. Proto je psychologická pomoc nezastupitelná. První kontakt psychologa s dítětem by měl být zajištěn neprodleně v rozmezí několika dnů po přijetí dítěte do zařízení.

Psycholog může rovněž formou odborného poradenství instruovat pracovníce v přímé péči, jak pracovat s dítětem v problematických situacích, např. když je dítě velice emočně rozrušeno po vycházce nebo telefonátu s rodičem a pláče, nebo jak zvládat jeho vztek.

Informace od psychologa (již od vstupního vyšetření dítěte) a vyhodnocení potřeb dítěte by měly být taktéž součástí individuálního plánu dítěte. Důraz je potřeba klást i na předávání informací směrem od psychologa k pracovníkům v přímé péči (jakým způsobem je potřeba s dítětem pracovat, na co klást důraz).

Opatření:

- 22) u dítěte se syndromem CAN (včetně pouhého podezření) zajistit krizovou intervencí bezprostředně po přijetí dítěte (průběžně),**
- 23) poskytovat dítěti odbornou péči prostřednictvím psychologa v průběhu celého pobytu dítěte v zařízení, první psychologickou intervencí zajistit neprodleně v rozmezí několika dnů po přijetí dítěte (průběžně),**
- 24) týmově spolupracovat se psychologem v rámci péče zařízení o dítě, předávat si vzájemně relevantní informace mezi pracovníky v přímé péči, sociální pracovníci a psychologem (průběžně),**
- 25) využívat pomoc psychologa v rámci přímé péče o dítě ke zvládnutí problematických situací (průběžně).**

7. Spolupráce ZDVOP s OSPOD

7.1 Individuální plán ochrany dítěte

Studiem spisové dokumentace a z rozhovoru s vedoucí zařízení a sociální pracovníci zaměstnanci Kanceláře zjistili, že zařízení nemělo k dispozici od OSPOD individuální plány ochrany dítěte (dále jen „IPOD“). Zařízení nevyžadovalo ani neurgovalo dodání IPOD u dětí přijatých do zařízení, sociální pracovníce je ke své práci podle svých slov nepotřebovala.

OSPOD má zákonnou povinnost vypracovat IPOD.²⁶ IPOD představuje základní nástroj sociální práce s ohroženým dítětem a jeho rodinou.²⁷ Jeho podkladem je kvalitní vyhodnocení situace rodiny a dítěte, kterou ale může provést pouze OSPOD, neboť pouze OSPOD má prostředky k tomu, aby získal relevantní informace. IPOD se vypracovává od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence OSPOD.²⁸ Průběžně se vyhodnocuje.

Pokud IPOD není zpracován již v době přijetí dítěte do zařízení, stává se zařízení důležitou součástí informační sítě pro jeho náležité zpracování ze strany OSPOD a rovněž i jedním ze „spolupracovníků“ pro jeho efektivní naplňování.

OSPOD sice nemá zákonnou povinnost předávat IPOD zařízení, je však možné se s OSPOD na jeho předání domluvit. Je žádoucí, aby k řádnému naplňování zákonných povinností zařízení byla práce s dítětem a jeho rodinou odborně plánována, správně časována a probíhala v koordinované spolupráci s OSPOD. Sociální pracovnice ZDVOP by měla vědět, jaký je cíl práce OSPOD s rodinou, jaké kroky OSPOD k návratu dítěte zpět do rodinného prostředí plánuje a jak ve svém plánu počítá se ZDVOP. ZDVOP by následně měl v duchu IPOD pracovat s rodiči. Práce obou subjektů na návratu dítěte do rodiny musí být vzájemně provázána, aby byla efektivní.

Opatření:

- 26) vyžadovat IPOD od jednotlivých OSPOD a požadovat jejich pravidelné aktualizace a vyhodnocování (průběžně),**
- 27) v případě, že IPOD není v době přijetí dítěte do zařízení OSPOD zpracován, podílet se na jeho zpracování (průběžně).**

7.2 Individuální plán rozvoje dítěte

Zařízení si vypracovává svůj vlastní individuální plán dítěte (dále jen „IP“), zaměřený na jednotlivé úkony péče o sebe a schopnosti jako například rozlišování barev, zavazování tkaniček apod. IP za zařízení vypracovává k tomu určená administrativní pracovnice.

S IP pracoval v zařízení klíčový pracovník, tj. teta dítěte, která se podílela i na jeho vyhodnocování. Ze spisové dokumentace dětí zaměstnanci Kanceláře zjistili, že ve většině případů IP obsahoval pouze informaci „tříměsíční monitoring“ bez dalšího rozvedení (IP dítěte M. B., K. K.). U některých dětí byl zpracován IP s osobním cílem, úkoly a postupy k jeho naplnění a kritériem, jednalo se však spíše o dílčí úkol, na kterém mělo dítě pracovat, např. orientace v čase (IP dítěte P. B.), než o systematický plán rozvoje dítěte.

26 ustanovení § 10 odst. 3 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí

27 Ustanovení § 10 odst. 3 písm. d) zákona o sociálně-právní ochraně dětí: IPOD vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a rodiny.

28 ustanovení §10 odst. 5 písm. b)

Některé úkoly pak byly vytyčeny vágně a neprofesionálně, pro děti i dospělé těžce uchopitelné.

Příklad uvádím z dokumentace dítěte P. B. (věk 11 let). Jako osobní cíl dítě mělo uvedeno v IP „*nebudu se chovat jako malé dítě*“. Úkoly a postupy k naplnění osobního cíle byly stanoveny 1. *Nebudu se vyjadřovat zdvořilými „papat“, „hajat“*. 2. *Nebudu se hloupě ptát na věci, které znám*. 3. *Budu tetě pomáhat a nebudu jí překážet, když má práci kolem malých dětí*. Na to navazovalo stanovení kritérií 1. *Vyjadřuji se jako velký a také se tak budu vyjadřovat*, 2. *Než se na něco zeptám, tak nejprve přemýšlím*.

Takto nastavený IP nemá vypovídající hodnotu pro další práci dítěte, dítě spíše ponižuje, vykresluje je negativně a nastavenými úkoly vede k ulehčení práce tet, nikoliv ke změně chování dítěte.

Dle slov vedoucí zařízení lze u malých dětí, které tvoří většinu klientů v zařízení, těžko vytvářet individuální plány, přičemž tuto informaci dostala i na vzdělávacích seminářích.

Individuální plány rozvoje dítě by měly být jednou z nejdůležitějších věcí, na kterou se zařízení zaměřuje, a to bez ohledu na věk a cílovou skupinu. V případě nejmenších dětí batolecího věku, které jsou v tomto zařízení umístěny, je třeba vycházet z vývojové psychologie, respektovat a sledovat přirozený vývoj a růst dítěte, zaměřit se na hrubou i jemnou motoriku, kvalitu spánku, příjem potravy apod. U všech dětí je pak vhodné vzhledem k předpokládané době pobytu nastavit krátkodobé a střednědobé cíle a v pravidelných cyklech vše vyhodnotit, přenastavit, doplnit. Pro co nejkvalitnější nastavení individuálního plánu rozvoje dítěte je vhodná týmová spolupráce; kromě dítěte, vedoucí zařízení a „tet“ by bylo dobré využít i psychologa, sociální pracovníci, popř. fakultativně nasmlouvané odborníky, specializované lékaře apod. Do tvorby je vhodné zapojit i rodiče dítěte, je-li to možné.

Vzhledem k důležitosti rozvoje jednotlivých dětí by se mělo zařízení na toto intenzivně zaměřit a individuální plány rozvoje dětí vytvořit, doplnit a pečlivě vést. Je to podstatné i při případném odchodu dítěte do jiného typu zařízení, kdy lze využít nastavené kroky a cíle pro další péči o dítě, a tak kontinuálně podporovat jeho rozvoj.

Současně je důležité provázat IP s IPOD, zohlednit skutečné důvody pro umístění dítěte a přesah na rodinu, tak aby IP byl relevantním podkladem pro komplexní práci zařízení s dítětem.

Opatření:

28) zapojit do tvorby IP pracovníce v přímé péči, sociální pracovníci, psychologa, rodiče a dítě (s ohledem na jeho rozumové schopnosti), případně další odborníky (průběžně),

29) individuální plán dítěte propojit s IPOD (průběžně).

7.3 Záznamy o komunikaci s OSPOD

S OSPOD komunikovala jak sociální pracovnice, tak vedoucí zařízení. Záznamy o komunikaci s OSPOD ve většině případů nebyly nikde vedeny. Komunikace probíhala dle potřeby, většinou telefonicky.

Vedoucí zařízení i sociální pracovnice uváděly, že byly vzájemně zastupitelné. Většina informací byla mezi nimi vyměňována pouze ústně při denním provozu.

Mám za to, že v důsledku tohoto přístupu není zajištěna řádná kontinuita výkonu sociální práce v zařízení. Podstatné informace, které z této komunikace vyplynou, mají být součástí spisové dokumentace dítěte, aby bylo vždy možné na provedenou sociální práci navázat a efektivně v ní dále pokračovat.

Opatření:

- 30) vést záznamy o komunikaci s OSPOD alespoň o důležitých informacích (průběžně),**
- 31) v rámci zařízení nastavit základní pravidla, které záznamy komunikace s OSPOD budou podléhat evidenci do dokumentace dítěte (do 1 měsíce).**

7.4 Návštěvy OSPOD (frekvence, zaměření návštěv)

OSPOD dle sdělení vedoucí zařízení a sociální pracovnice navštěvoval děti pravidelně v tříměsíčních intervalech. Podstatný byl zavedený způsob předávání informací v zařízení. Nejdříve se pracovnice OSPOD ohlásily u vedoucí zařízení. Následně proběhlo setkání s dítětem. V závěru proběhl rozhovor mezi pracovníky OSPOD s vedoucí zařízení, která následně předala podstatné informace sociální pracovnici. Návštěva pracovníků OSPOD se do dokumentace dítěte zaznamenávala bez bližší specifikace.

Ze spisové dokumentace dětí není zřejmé, jakým způsobem probíhá spolupráce s příslušnými OSPOD, značná část informací je vyměňována telefonicky. Pracovnice OSPOD sehrávají poměrně důležitou roli u dítěte umístěného v zařízení. Jeví se jako vhodné, aby těmto návštěvám byl věnován větší prostor a aby se rozhovoru mezi pracovníky OSPOD a vedoucí zařízení mohla účastnit i sociální pracovnice zařízení a doptávat se. Vedoucí zařízení nastaveným způsobem jednání s pracovníky OSPOD může získávat podstatné informace na úkor sociální pracovnice zařízení, která by ale měla být pro ně stěžejní kontaktní osobou. Sociální pracovnice je odkázána na interpretaci informací vedoucí zařízení. Jednání by mělo být rovněž zaznamenáno a teta by se měla po návštěvě zaměřit na aktuální náladu dítěte, pohovořit s ním a zapsat, co podstatného si dítě z návštěvy odnáší.

Opatření

- 32) věnovat větší pozornost návštěvám dítěte pracovníky OSPOD,**
- 33) obsah návštěvy zaznamenat do dokumentace.**

8. Pomoc rodině

8.1 Práce s rodinou

Zařízení mělo jednu sociální pracovníci v rozsahu pracovního úvazku 1,0. S ohledem na kapacitu zařízení (12 dětí) funkci druhé sociální pracovníce částečně zastávala vedle svých pracovních povinností i vedoucí zařízení.

Vedoucí zařízení k práci zařízení s rodinou sdělila, že pokud zřizovatel měl zřízenou sociálně aktivizační službu, byla práce s rodinou intenzivní včetně zajištění nácviku rodičovských dovedností. Po jejím zrušení nácvik rodičovských dovedností již neprobíhal.

Sociální pracovníce uvedla, že sociální práce v zařízení je aktuálně primárně orientována na dítě a práce s rodiči je ponechána zařízením na OSPOD. Zařízení zajišťuje poradenství například ohledně sociálních dávek (dodalo adresy a kontakty na potřebné sociální služby), snaží se rodiče motivovat a přesvědčovat k jejich využití, ale kontakt samotný už nechává na rodičích, případně na OSPOD.

Spisová dokumentace dětí obsahovala záznamy o návštěvách a vycházkách dětí, o práci zařízení s rodinou obsahovala pouze ojedinělé informace. Spisová dokumentace neobsahovala průběžné informace o situaci v rodině dítěte nebo informace, zda zařízení iniciovalo konání případových konferencí. Vedoucí zařízení si vedla poznámky průběžně na poznámkové papíry, ale následně po vyřízení potřebných záležitostí tyto do dokumentace nezaznamenala. Výměna informací mezi sociální pracovníci a vedoucí zařízení byla ústní. Obecně se ale dá konstatovat, že sociální pracovníce i vedoucí zařízení měly přehled o rodinné situaci dětí.

Práce s rodinou byla dohledatelná, např. u dítěte T. H., kdy byl řešen komplikovaný vztah otce k synovi. Jednalo se ale o řešení problematické situace. Pokud dítě bylo v zařízení umístěno zejména ze sociálních důvodů, sociální práce byla omezena pouze na výše uvedené základní poradenství.

Jak jsem už uvedla v kapitole 7.2 této zprávy, zařízení nepracovalo s IPOD. Práce s rodinou spočívala spíše v udržování kontaktu s rodičem a výměně základních informací, nebyla systematická a sama o sobě nevedla k navrácení dítěte do rodiny.

Práce s rodinou, poradenství, nácvik rodičovských dovedností jsou zákonné povinnosti zařízení,²⁹ jehož činnost má být směřována k navrácení dítěte zpátky do rodiny. Nejedná se pouze o povinnosti OSPOD. Často bude zařízení jedinou institucí, se kterou bude rodič dítěte komunikovat, a činnost zařízení tak může mít zásadní vliv na řešení jeho situace. Nelze se spoléhat pouze na OSPOD ani být aktivní pouze tehdy, když je OSPOD zcela nečinný. „Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je zařízením sociálně-právní ochrany, proto by sociální práce s dětmi a jejich rodinami měla být významnou součástí

²⁹ ustanovení § 42a odst. 1 písm. d), g) a h) zákona o sociálně-právní ochraně dětí

chodu zařízení ... Rodině umístěného dítěte by zařízení mělo pomoci při vyřizování záležitostí týkajících se dítěte (např. pomoc se zajištěním sociálních dávek).³⁰

Opatření:

- 34) systematicky pracovat s rodinou dítěte a poskytovat sociální poradenství rodičům (průběžně),**
- 35) iniciovat případové konference za účasti rodičů i dítěte (s přihlédnutím k věku dítěte) a výsledky zpracovávat do IPD (průběžně),**
- 36) vytvořit databázi poskytovatelů sociálních služeb a navázat s nimi spolupráci (průběžně),**
- 37) zajišťovat nácvik rodičovských dovedností (průběžně),**
- 38) vést vypovídající záznamy v dokumentaci o práci s rodinou (průběžně).**

30 Macela, M., Hovorka, D., Křístek, A., Trubačová, K., Zárasová, Z. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, 512-513 s.

Prostředí

9. Ubytování

Zařízení působilo příjemným dojmem. Všechny prostory byly při návštěvě upravené, čisté, dobře zabydlené, na stěnách visely dětské motivy či výrobky, všude se vyskytovalo velké množství hraček či pomůcek a náradí pro dětské aktivity. Nebyly zde upřednostňovány prostory pro personál na úkor prostor, kde se pohybují, hrají si a spí děti. Děti bývaly zpravidla rozděleny po čtyřech (v případě sourozeneckých skupin po pěti) do tří skupin, přičemž každá skupina obývala jednu bytovou jednotku. Bytové jednotky sestávaly ze dvou ložnic po 2 dětech, obývacího pokoje s kuchyňskou linkou, koupelnou a předsíní.

Bytové jednotky byly dostatečně prostorné, účelně zařízené, každé dítě mělo dostatek prostoru a soukromí. V obývací části byl velký jídelní stůl, televize, sedací souprava, která zároveň sloužila „tetě“ ke spaní a dobře vybavená kuchyně. Děti se pohybovaly bez omezení, přirozeně, bylo patrné, že se zde cítí dobře.

Zařízení mělo pro děti velkou společenskou hernu, která zároveň sloužila i jako mateřská škola (pro děti, které nemohly být přijaty do řádné mateřské školy například z důvodu nízkého věku), a zahradu s herními prvky. Hlavně zahrada byla dle vyjádření dětí i personálu hojně využívána. Prostorové podmínky a uspořádání byly na dobré úrovni, zařízení se snažilo efektivně využívat vše, co objekt umožňoval.

9.1 Vybavení zařízení

Do zařízení byly umísťovány převážně děti předškolního věku nebo v prvním stupni školní docházky. Starší děti byly do zařízení umísťovány méně často, jak vyplynulo z rozhovorů s personálem zařízení. Vedoucí zařízení i sociální pracovníce uvedly, že bylo možné se s příslušnými OSPOD domluvit, zda dítě bylo vhodné k umístění do zařízení i z důvodu věku, pokud bylo výrazně starší než ostatní děti v zařízení. Uvedenému odpovídalo i vybavení jednotlivých bytových jednotek a společných prostor zařízení, které bylo evidentně orientováno na mladší děti. Vedoucí zařízení dále popisovala případ starší dívky, kterou z důvodu věku ubytovaly odděleně mimo bytové jednotky do samostatného pokoje v zařízení, který nebyl běžně využíván k tomuto účelu (v době návštěvy se v něm sušilo prádlo). K tomuto kroku zařízení přistoupilo proto, aby dívka měla soukromí a klid na učení.

Zařízení nemá vymezenou cílovou věkovou skupinu, má tak povinnost přijmout každé dítě bez ohledu na věk, jsou-li důvody pro jeho umístění do zařízení. Stávající prostory zařízení jsou uzpůsobeny mladším dětem. Zákon nevylučuje, aby zařízení mělo stanovenou cílovou věkovou skupinu. Nechávám proto na zvážení zařízení, zda si vymezí cílovou věkovou skupinu dětí, nebo upraví stávající prostory tak, aby byly vhodné i pro starší školou povinné děti.

9.2 Vlastní uzamykatelný prostor

Děti neměly žádný prostor pro ukládání svých osobních věcí vyjma skříněk, které se nedaly uzamknout. V zařízení se dle spisové dokumentace mezi dětmi vyskytovaly drobné „krádeže“ různých ať už citových, nebo materiálních cenností.

Prostor, jenž by měl být uzavíratelný a uzamykatelný, by mohl vyřešit uvedený problém, kdy dítě si bude moct uschovat své cennosti na bezpečné místo, ke kterému bude mít kdykoliv přístup. Starší děti, které vlastní věci často vyšší hodnoty (např. tablet nebo mobilní telefon), by měly mít vždy možnost si osobní věci uzamknout.

Opatření:

- 39) zajistit dítěti uzamykatelný prostor pro ukládání jeho osobních věcí (do 6 měsíců).**

9.3 Srozumitelnost a dostupnost vnitřních pravidel

Na nástěnkách před vstupem do jednotlivých bytových jednotek bylo umístěno vícero informačních materiálů, např. část vnitřního řádu, dvoustrana se stížnostním postupem (i v piktogramech pro mladší děti), dokument „Práva dětí“, požární a evakuační plán. Obsah nástěnek se vzájemně lišil. Dokumenty na nástěnkách i samotné umístění nástěnek vypovídaly spíše o formálnosti tohoto opatření, pokud byly míněny jako základní informace pro rodiče a děti. Piktografické zobrazení bylo z pohledu zaměstnanců Kanceláře pro mladší děti nesrozumitelné. Zařízení nemělo vlastní internetové stránky, na kterých by byla dostupná vnitřní pravidla zařízení.

Zařízení má povinnost řádně a srozumitelně informovat o výkonu sociálně-právní ochrany ze své strany dítě, rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte a další osoby dítěti příbuzné nebo blízké. Tato povinnost se vztahuje zejména k průběhu pobytu dítěte v zařízení a k právům a povinnostem zúčastněných osob.³¹

Opatření:

- 40) umístit základní vnitřní pravidla zařízení (jako například vnitřní řád nebo návštěvní řád) tak, aby byla dostupná dětem i rodičům (na jednotlivé bytové jednotky, do návštěvní místnosti),**

31 standard č 4, kritérium 4a přílohy č. 3 vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí

- 41) základní pravidla a práva dítěte přizpůsobit tak, aby jejich zobrazení bylo srozumitelné i mladším dětem.**

10. Toalety a sprchy

10.1 Uzamykatelnost toalet a sprch

Toalety ani koupelny nebyly v zařízení uzamykatelné. Potřeba soukromí při každodenních hygienických činnostech se zvyšuje s věkem dítěte. Zařízení, jelikož nemá omezenou cílovou věkovou skupinu dětí, se musí přizpůsobit potřebám dětí, které jsou nebo mohou být do něho umístěny.

Opatření:

- 42) vybavit toalety a koupelny uzamykatelnými mechanismy, např. bezpečnostním zámkem, který lze odemknout v případě potřeby zvenku (do 6 měsíců).**

Personál

11. Rozvrh směn

Tety pracovaly v tzv. týdenním režimu v podstatě dvacet čtyři hodin denně. Pokud spaly v noci děti, spala i teta. V případě péče o nemocné, neklidné či plačící dítě musela teta o dítě pečovat a nemohla ani spát.

Zřizovatel zařízení evidentně nerespektuje zákonná ustanovení o přestávce v práci³² a nepřetržitém odpočinku mezi dvěma směnami.³³ Protože se však jedná o problém pracovněprávní, který podle poznatků z návštěvy neovlivňuje kvalitu péče o děti, ponechávám na zařízení, jak s touto informací naloží.

12. Genderový poměr

Výchovnou a jinou odbornou péči zajišťovaly v zařízení pouze ženy, děti neměly žádný mužský vzor.

Opatření:

- 43) zaměstnat v přímé výchovné péči či na jinou odbornou pozici také muže (průběžně).**

32 ustanovení § 88 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

33 ustanovení § 90 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Závěr

Zpráva se dotýká různých oblastí činnosti zařízení a je koncipována poměrně široce. Obsahuje řadu zjištění, nedostatků a navazujících opatření. Některé své závěry bych ráda shrnula a zdůraznila.

V první řadě bych chtěla upozornit na to, že zařízení nerespektuje krátkodobý charakter péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Jsem si vědoma role obecných soudů při rozhodování o pokračování pobytu dětí v zařízení, nicméně ZDVOP nemá vyvíjet snahu, aby dítě v něm zůstalo umístěno po nařízení ústavní výchovy. Účelem tohoto typu zařízení je poskytnutí krizové pomoci, nikoliv dlouhodobá péče o dítě.

Zařízení je velice schopné řešit akutní problémy vybraných dětí, cílená a systematická práce s dítětem a jeho rodinou však absentuje. Zařízení se tak dostává do role, kdy zajišťuje základní potřeby dítěte, ale jinak pobyt pro dítě v zařízení nemá žádnou přidanou hodnotu. Dítě má v zařízení najít nejenom bezpečí, ale i odbornou pomoc jak sociální, psychologickou, tak výchovnou.

Návrat dítěte do rodiny se neděje za přičinění zařízení. S OSPOD a rodinou dítěte řeší zařízení převážně záležitosti provozního charakteru. Chybí aktivita zařízení, které ponechává jakoukoliv činnost směřující k návratu dítěte do rodiny na OSPOD. Jedná se ale rovněž o zákonnou povinnost samotného zařízení, které má spolupracovat s rodinou dítěte a zajistit jí odbornou pomoc, aby se dítě mohlo do rodiny vrátit. Současný přístup zařízení k práci s rodinou může být zčásti důsledkem nedostatku financí, ale jedná se spíše o nastavení zařízení a opomíjení zákonných povinností jak OSPOD, tak zařízení samotného.

Zařízení poskytuje dětem bezpečí, děti se chovaly přirozeně v interakci s personálem zařízení. Personál projevoval o děti a jejich další osud zájem. Proto věřím, že má zpráva povede k zamyšlení ohledně zažitých postupů zařízení, jinému pohledu na věc a k posunu zařízení vpřed při poskytování sociálně-právní ochrany dětí.

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

Přehled opatření k nápravě

Bezodkladně	<ul style="list-style-type: none">• zajistit, aby znění dohody v každém individuálním případě obsahovalo podstatné náležitosti stanovené ustanovením § 42 odst. 8 zákona o sociálně-právní ochraně dětí (opatření 2)• upustit od praxe udělování obecných souhlasů s úkony ze strany zákonného zástupce ve prospěch zařízení (opatření 9)• upustit od praxe zastupování zákonného zástupce ve významných úkonech, pokud se nepodaří zajistit ad hoc souhlas zákonného zástupce (opatření 10)• s přihlédnutím k rozumovým schopnostem zjišťovat názor dítěte a zajišťovat jeho souhlas s konkrétním úkonem (opatření 11)• ukončit praxi zastupování dítěte v řízení o odkladu školní docházky a řízení o přijetí do mateřské/základní školy (opatření 16)
Do 1 měsíce	<ul style="list-style-type: none">• v rámci zařízení nastavit základní pravidla, které záznamy komunikace s OSPOD budou podléhat evidenci do dokumentace dítěte (opatření 31)
Do 6 měsíců	<ul style="list-style-type: none">• zajistit dítěti uzamykatelný prostor pro ukládání jeho osobních věcí (opatření 39)• vybavit toalety a koupelny uzamykatelnými mechanismy, např. bezpečnostním zámekem, který lze odemknout v případě potřeby zvenku (opatření 42)
Do 1 roku	<ul style="list-style-type: none">•
Průběžně	<ul style="list-style-type: none">• důkladně ověřovat právní titul pro umístění každého dítěte; v případě umístění na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností ověřovat udělení souhlasu zákonného zástupce s pobytem dítěte, či nařízení předběžného opatření v zákonných lhůtách; v případě absence souhlasu či nařízení řešit situaci s příslušným orgánem sociálně-právní ochrany (opatření 1)• změnit dohodu a vypustit z ní výše uvedené ustanovení (opatření 4)• specifikovat v dohodě „jiné závažné důvody“ (opatření 5)• vyhodnocovat (ve spolupráci s OSPOD), zda trvají důvody pro umístění dítěte ve ZDVOP; v případě že důvody pominuly, podat podnět k příslušnému soudu na zrušení umístění dítěte ve ZDVOP dle ustanovení § 42a odst. 3 písm. b) bod 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí (opatření 6)

- respektovat krátkodobý charakter péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (opatření 8)
- převádět dítě do péče pediatra Klokánku vždy s přihlédnutím k individuálním okolnostem (opatření 12)
- úpravu vlasů dítěte ponechávat vždy na rozhodnutí dítěte (opatření 13)
- ponechat volbu vzdělávání, včetně výběru mateřské školy a základní školy, na zákonných zástupcích dětí (opatření 15)
- nesdělovat při příjmu dítěti neověřené informace o jeho odchodu ze zařízení (opatření 18)
- u dítěte, které je v zařízení umístěno na základě žádosti OSPOD se souhlasem zákonného zástupce nebo dohody se zákonným zástupcem, nepodmiňovat povolení pobytu dítěte mimo zařízení souhlasem OSPOD (opatření 19)
- vydávat v případě zamítnutí pobytu dítěte mimo zařízení správní rozhodnutí, a umožnit tak žadateli se proti zamítavému rozhodnutí odvolat (opatření 20)
- umožnit kontakt (vycházku/návštěvu) dítěte s rodičem (nebo jinou osobou blízkou), i pokud rodič není předem se zařízením domluven, dítě se v zařízení nachází a chce s rodičem trávit svůj čas (opatření 21)
- u dítěte se syndromem CAN (včetně pouhého podezření) zajistit krizovou intervenci bezprostředně po přijetí dítěte (opatření 22)
- poskytovat dítěti odbornou péči prostřednictvím psychologa v průběhu celého pobytu dítěte v zařízení, první psychologickou intervenci zajistit neprodleně v rozmezí několika dnů po přijetí dítěte (opatření 23)
- týmově spolupracovat se psychologem v rámci péče zařízení o dítě, předávat si vzájemně relevantní informace mezi pracovníci v přímé péči, sociální pracovníci a psychologem (opatření 24)
- využívat pomoc psychologa v rámci přímé péče o dítě ke zvládnání problematických situací (opatření 25)
- vyžadovat IPOD od jednotlivých OSPOD a požadovat jejich pravidelné aktualizace a vyhodnocování (opatření 26)
- v případě, že IPOD není v době přijetí dítěte do zařízení OSPOD zpracován, podílet se na jeho zpracování (opatření 27)
- zapojit do tvorby IP pracovníce v přímé péči, sociální pracovníci, psychologa, rodiče a dítě (s ohledem na jeho rozumové schopnosti), případně další odborníky (opatření 28)
- individuální plán dítěte propojit s IPOD (opatření 29)
- vést záznamy o komunikaci s OSPOD alespoň o důležitých informacích (opatření 30)

	<ul style="list-style-type: none">• systematicky pracovat s rodinou dítěte a poskytovat sociální poradenství rodičům (opatření 34)• iniciovat případové konference za účasti rodičů i dítěte (s přihlédnutím k věku dítěte) a výsledky zpracovávat do IPD (opatření 35)• vytvořit databázi poskytovatelů sociálních služeb a navázat s nimi spolupráci (opatření 36)• zajišťovat nácvik rodičovských dovedností (opatření 37)• vést vypovídající záznamy v dokumentaci o práci s rodinou (opatření 38)• zaměstnat v přímé výchovné péči či na jinou odbornou pozici také muže (opatření 43)
S vyjádřením ke zprávě	<ul style="list-style-type: none">• sdělit, kdo umístil dítě K. K. do zařízení (zda OSPOD, nebo zákonný zástupce); (opatření 3)• uvést, kterou základní školu navštěvovalo dítě K. K. a z jakých důvodů došlo ze strany zařízení k jeho přehlášení na Základní školu B. xxxxxxxx. (opatření 17)• sdělit, jak se vyvinul případ dítěte P. B., zda se dítě podařilo navrátit do rodinného prostředí, a jaké kroky zařízení učinilo ve vztahu k informacím ohledně matky dítěte a jejího druhu obsaženým v rozsudku Okresního soudu v Ústí nad Labem č. j. 16 P 20/2011-133. (opatření 7)• uvést důvody, pro které bylo dítě K. K. registrováno u pediatra Klokánku a z jakých důvodů byl souhlas matkou udělen den před podepsáním dohody o umístění dítěte do zařízení. (opatření 14)
Neurčeno	<ul style="list-style-type: none">• věnovat větší pozornost návštěvám dítěte pracovníci OSPOD (opatření 32)• obsah návštěvy zaznamenat do dokumentace (opatření 33)• základní pravidla a práva dítěte přizpůsobit tak, aby jejich zobrazení bylo srozumitelné i mladším dětem (opatření 41)• umístit základní vnitřní pravidla zařízení (jako např. vnitřní řád nebo návštěvní řád) tak, aby byla dostupná dětem i rodičům (na jednotlivé bytové jednotky, do návštěvní místnosti); (opatření 40)